

УДК 111.852:27–585

ЦАРЕНОК Андрій Вікторович,

кандидат філософських наук, доцент

кафедри філософії та культурології

Чернігівського національного педагогічного

університету імені Т. Г. Шевченка

e-mail: kafedra-philosophy@yandex.ru

КАТЕГОРІЯ МІМЕЗИСУ

В АСКЕТИКО-ЕСТЕТИЧНОМУ ДИСКУРСІ ВІЗАНТІЇ

Автор статті вдається до розгляду вчення про наслідування, що стверджується в межах релігійно-мистецтвознавчого та естетико-етичного вимірів візантійської естетики аскетизму. Розвиваючи міметичну (імітаційну, відтворницьку) концепцію художньої творчості, мислителі-подвижники послуговуються такою класичною категорією естетичного дискурсу як мімезис у проповіді наслідування Бога та святих. Прикметно, що аскетичний заклик до уподібнення Творцю та Його гідним служителям позначений порівнянням цього наслідування з мімезисом у сфері мистецьких звершень. Ця обставина є одним із численних свідчень про яскраво виражений естетичний характер православної аскетичної теології.

Ключові слова: *візантійська естетика аскетизму, мімезис, мистецтво, аскеза, наслідування Бога.*

Постановка проблеми. Вивчення конкретної філософської чи богословської доктрини традиційно супроводжується з'ясуванням специфіки її понятійно-категоріального апарату. Виділення й розуміння базових концептів певного вчення сприяє адекватному осмисленню його засновків – наріжних ідей, сенсів, що знаходять свій вираз у відповідних термінах.

Застосування цього класичного методу дослідження, безперечно, є цілком доцільним в історико-естетичних студіях. Зокрема, “понятійний екскурс” стає важливою умовою успішного вивчення аскетико-естетичного дискурсу (естетики аскетизму), який в імпліцитний спосіб активно розвивався в культурі Візантії.

Однією з найбільш прикметних категорій аскетико-естетичного вчення виступає категорія мімезису, що їй і приділяється увага на сторінках цієї статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ведучи мову про вивчення естетичних ідей мислителів і митців Візантії, варто згадати низку власне історико-естетичних студій – праці В. Бичкова, В. Зубова, В. Личковаха, Г. Мет'ю, П. Міхеліса, Л. Столовича, В. Татаркевича й молодих науковців Л. Усікової та К. Сичової. Окрім того, естетична думка, яка розвивалася в державі ромеїв, викликає інтерес у дослідників історії вітчизняної естетики, про що переконливо свідчить, наприклад, неодмінне звернення до візантійських естетичних учень авторів найбільш масштабних оглядів історії українських філософсько-естетичних пошуків (І. Іваньо, Л. Левчук та ін.).

Що ж до основних понять і категорій естетичних пошуків людства, то вони традиційно являють собою один із хрестоматійних предметів дослідження для багатьох генерацій науковців. Підтвердженням цього є праці таких філософів, як, наприклад, С. Василенко, А. Гулига, Б. Джемідок, М. Каган, А. Канарський, О. Лосєв, І. Федь та В. Шестаков.

Категорія мімезису дуже часто опинялася в полі зору естетиків. Так, увагу використанню відповідного концепту мислителями різних епох (у тому числі, й епохи Середньовіччя) приділяє польський історик естетичних традицій В. Татаркевич [1], а українська дослідниця Ю. Юхимик, виявляючи інтерес до вчень про мімезис, прагне здійснити естетико-мистецтвознавчий аналіз міметичного способу художньої творчості [2].

Незважаючи на наявність значної кількості наукових студій, на сторінках яких так чи так висвітлюється розвиток різних концепцій мімезису, вивчення специфіки ствердження цієї категорії у візантійській естетиці аскетизму, на наш погляд, залишається досить актуальним завданням для історико-естетичної медієвістики й естетики взагалі. Подальша систематизація естетичних ідей мислителів-аскетів Візантії, уточнення окремих теолого-естетичних акцентів та усвідомлення характерних рис аскетико-естетичного дискурсу сприятимуть належному осмисленню аскетичної доктрини про мімезис як про надзвичайно важливу складову людського життя.

Метою статті є стислий розгляд візантійського аскетико-естетичного вчення про міметичну активність особистості.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, за часів Античності категорія мімезису (від ст.-грец. μίμησις – наслідування, відтворництво) використовувалась для позначення сутності людської діяльності, в тому числі – й художньо-творчих звершень (у сучасному розумінні цього словосполучення). Візантійське аскетичне богослов'я активно розвиває цю традицію: іманентна людині здатність наслідувати щось або когось стає предметом роздумів мислителів-подвижників, які, з одного боку, можуть вдаватись до критичного сприйняття відповідних ідей античної філософії, а з іншого, – вже напевно сприймають дидактичні сенси біблійної концепції мімезису.

Вчення про міметичну (наслідувальну) активність людини ми зустрічаємо в межах двох вимірів візантійського аскетико-естетичного дискурсу, а саме: 1) релігійно-мистецтвознавчого, що являє собою царину теологічної інтерпретації художньої творчості й, передусім, сакрального мистецтва, та 2) естетико-етичного, в якому ретельно досліджується проблема ствердження всього єства людини в істинно прекрасному [пор. : 3].

Ведучи мову про перший із цих вимірів естетики аскетизму, слід відзначити, що в ньому розвивається згадана *міметична (імітаційна, відтворницька) концепція мистецтва*. Так, інтерпретація художніх звершень як наслідування (відтворення) навколишньої дійсності властива міркуванням святителя Григорія Богослова. В одній зі своїх проповідей, захоплено розповідаючи про співи птахів, Великий каппадокієць згадує, зокрема, “про вимушені звуки і про те, в чому ухитряється мистецтво, наслідуючи дійсність” (“Слово 28. Про богослов’я друге”) [4, с. 58].

Тлумачення мистецьких творів як результатів відтворництва дотримується і святитель Григорій Нісський. Наприклад, у праці “Спростування Євномія” він побіжно згадує про скульпторів і живописців, які “відтворюють за допомогою наслідувального мистецтва, що їм завгодно, чи то на картинах, чи у скульптурах...” [5, с.147]. У листі до Отреїя, Єпископа Мелітинського, Григорій знову побіжно вказує на критерій естетичної оцінки наслідування, який полягає у визначенні відповідності зображення рис першообразного власне красі первообразу. Підкреслюючи, що надіслані листи Отреїя несуть у собі ясний образ його істинно прекрасної души, Великий каппадокієць починає свій лист прикметними словами: “Наскільки прекрасні відображення прекрасних речей, коли вони зберігають у ясності риси першообразної краси!..” [6, с. 510].

Безумовно, наслідування рис спостережуваного може позначатися відходом, нерідко вельми відчутним відходом, від цілковитої реалістичності зображення. Цієї проблеми нісський мислитель торкається в листі до Іоанна (в

черговий раз лише побіжно, традиційно використовуючи приклади з життя в якості алегорій). Іоанн – одна із численних осіб, які листувалися зі святителем Григорієм – звертає увагу на його чесноти. Однак ієрарх у відповідь, смиренно вказуючи на те, що не заслуговує високої думки про себе, послуговується, зокрема, прикладом, узятим із практики мистецтва живопису. “Знаю я, що деякі живописці роблять некорисну ласку своїм потворним друзям, які бажають бачити своє зображення начертаним на картині, звершуючи дещо протилежне тому, чого ті бажають. Адже тим самим, що у своєму наслідуванні виправляють природу, за допомогою яскравих фарб, приховуючи на картині неприємні риси зовнішності, вони змінюють характерні особливості”, – зазначає візантійський мислитель.

Марність такого “вибірково-виправного” наслідування для Григорія є зрозумілою: “Але для тих (з яких пишуть портрет) немає жодної користі від того, що на картині являється золотисте і густе волосся, яке завивається над чолом і вилискує, фарба на губах, рум’янець на щоках, округлість повік, блиск в очах, брови, які вилискують чорнотою, чоло, що сяє бровами, і все інше тому подібне, чим досягається краса зображення; адже якщо вже від природи не має нічого подібного той, хто пропонує живописцю зняти з себе портрет, то він не отримає жодної користі від такого людинолюбства (живописця)” (“Лист до якогось Іоанна про різні предмети, також про образ і порядок життя сестри своєї Макрини”) [6, с. 514–515].

Естетика аскетизму не абсолютизує майстерність митців: людина, будучи здатною вразити своїми художніми звершеннями, все ж поступається вміннями нижчим за себе істотам – власникам багатьох неперевершених здібностей, подарованих Найвищим Творцем. Невипадково Григорій Богослов закликає дивуватися природній кмітливості птахів, що будують гнізда, бджіл, що створюють стільники, та павуків, що роблять павутиння. “Чи створювали щось подібне Фідії, Зевксіси, Полігноти, Парразії, Аглаофони, що вміють відмінно живописати та ліпити красу? Чи порівняється Кносський хор

танцюючих, який так прекрасно вироблений Дедалом у дар нареченій, або критський труднопрохідний ... лабіринт, що через хитрощі мистецтва, неодноразово повертається на попередній слід?" ("Слово 28. Про богослов'я друге") [4, с. 59], – риторично запитує цей Великий каппадокієць.

Окрім того, поміркованість і стриманість аскетико-естетичного ставлення до мирських мистецтв пояснюється яскраво вираженим етичним характером теолого-мистецтвознавчих теорій. Зображуване в художній інтерпретації митця-“відтворника” може являти собою значну небезпеку для душевного миру людини. До цієї перестороги вдається, зокрема, Григорій Нісський: відповідні ідеї ієрарх висловлює у своїй критиці розкошів, зокрема, спокусливих принад оздоблення розкішних палаців. Предметом осуду з боку богослова-моралізатора стають неприпустимі наслідування та подальша презентація зазвичай прихованого з етичних міркувань. У палацах, – указує Григорій, – ми знаходимо “мармурові статуї та живописні картини, глядачі яких скоюють блуд очима, бо мистецтво, наслідуючи те, що не буває видимим, оголює це на картинах...”. Однак імпульсом до пристрасних рухів души може виступати не тільки відтворницький реалізм. Таким постає також прагнення митця до художнього ефекту своєрідного “згущення” рис чуттєво-привабливого – до наслідування, спрямованого на посилення враження: “та й що дозволено бачити, зображено на них [картинах – А. Ц.] у вражаючій красі” (“Точне тлумачення Екклезіяста Соломонова”) [7, с. 248], – застерігає мислитель.

Визнаючи мистецтво відтворництвом, візантійські аскети роблять принциповий наголос на необхідності відтворництва особливо високого призначення – містичного відтворництва, що є тотожним духовному вдосконаленню особистості. Як згадувалося раніше, вчення про наслідування стверджується і в естетико-етичному вимірі естетики аскетизму, який характеризується органічною єдністю естетичних і етичних смислів. Категорією “мімезис” в аскетичній теології часто послуговуються, коли мова

йде про сутність *мистецтва мистецтв* – аскези, духовного подвигу, – про власне мету життя людини. Шлях до Горішнього осмислюється як шлях посилюючого наслідування особистістю рис Найдосконалішого Буття – Особистості Абсолютної, – закономірним наслідком чого стає обожнення (θέωσις) людського єства.

Безумовно, проповідуючи мімезис найвищого порядку, аскетико-естетичне вчення в чергове виявляє свій глибоко етичний характер: як наголошує російський філософ В. Бичков, “естетика аскетизму – це передусім, *етична естетика*, т. я. вона зорієнтована на формування певного образу життя, що веде до уподібнення Богу і, передусім, до уподібнення Христу в Його земному [й не тільки земному – прим. А. Ц.] житті” [8, с. 94–95]. Втім, при цьому аскетико-естетична доктрина не перестає являти собою доктрину естетичну: етичне начало теорії наслідування Творця (а також богоподібних істот – ангелів і святих) ніколи не втрачає своєї єдності з началом естетичним. Хрестоматійний заклик апостола Павла “*Будьте наслідувачами мене, як і я Христа!*” (1 Кор. 11:1) та стисла формула Отців Церкви “*Christianus alter Christus*” (“християнин це інший Христос”) [див. : 9, с. 69], на наш погляд, являють собою для віруючого не лише аскетико-етичні, але й аскетико-естетичні орієнтири, адже ствердження подвижника в добрі нерозривно пов'язане із його ствердженням в істинно прекрасному. Наслідування Боголюдини Христа – “живе, свідомо-свободне реальне відображення в духовній особистості людини духу й релігійно-морального влаштування життя Христова, за силою любові до Нього, як свого Ідеалу, Визволителя і Спасителя” (С. Зарін) [10, с. 366] – є наслідуванням Найвищого Добра та, водночас, наслідуванням Найвищої Краси, яке уможлиблюється Нею ж Самою.

Цей прикметний аскетико-естетичний акцент відчутний у, зокрема, духовній спадщині Григорія Нісського. Великий каппадокієць повчає, що означений мімезис має являти собою головний предмет прагнень особистості:

метою людського життя постає “відновлення в первісний стан, який є не інше щось, як уподібнення Божеству” [11, с. 513], – зазначає Григорій у “Слові до сумуючих про тих, хто відійшов від цього життя до вічного”. На його шире переконання, християнство – це “наслідування божеського єства” [11, с. 217]. Святе Письмо велить не прирівнювати єство людське єству Божому, “але (Його) благі дії, наскільки можливо, наслідувати в житті” [11, с. 220] (“До Армонія, про те, що означає ім’я та назва: християнин”). Той, хто не уподібнюється Богу й Боголюдині, безпідставно називає себе християнином: “властивості справжнього християнина всі ті, які ми знайшли у Христі; з них доступні для нас наслідуємо, а ті, наслідування яких не є доступним нашому єству, шануємо і поклоняємось їм” (“Про досконалість, і про те, яким слід бути християнину. До Олімпія ченця”) [11, с. 229], – недвозначно наголошує Григорій Нісський.

І, водночас, таке наслідування в розумінні святителя постає наслідуванням Краси. В цьому нас переконує його проповідь уподібнення небесним безплотним силам. Григорій закликає віруючих до максимально можливого наслідування Богопричетного життя ангелів, які, у свою чергу, максимально можливо наслідують Першокрасу: людині, – наголошує Великий каппадокієць, – слід “жити самою душею і наскільки можливо наслідувати життя безплотних сил, в якому вони ані одружуються, ані посягають (Марк. 12:25), але займаються, вправляючись, спогляданням нетлінного Отця та прикрашенням свого образу за подобою первісної краси через можливе наслідування óної” (“Про дівство”) [11, с. 316–317].

Визнання ствердження особистості в добрі й красі як її уподібнення Творцю зустрічаємо й у роздумах Ісаака Сиріна. “Чи бажаєш розумом своїм бути у спілкуванні з Богом, прийнявши в себе відчуття óної насолоди, що не зневолена чуттями?” – запитує преподобний свого читача. Це питання одразу ж змінюється характерним закликком до вдосконалення в чесноті та обґрунтуванням її великого значення: “послугуй милостині. Коли всередині

тебе знаходиться вона, тоді зображується в тобі она свята краса, якою уподібнюєшся до Бога” (“Слово 1. Про зречення світу та про житіє чернече”) [12, с. 17], – повчає видатний аскет.

Цікаво, що закликаючи до наслідування Бога та святих, представники візантійської естетики аскетизму порівнюють містичний мімезис із мімезисом у царині художньої творчості. Відповідні аналогії, безперечно, не є випадковими: принцип відтворництва, яким послуговуються в мистецтві, є подібним до містико-естетичного відтворництва як наріжного принципу *мистецтва мистецтв*. Отці Церкви свідомі того, що здійснення такого зіставлення допоможе людині набагато краще зрозуміти основну мету духовного подвигу та специфіку способу її досягнення. Завдяки цьому, естетико-мистецтвознавчі рефлексії релігійних мислителів Візантії стверджуються в межах їхнього аскетичного богослов'я, суттєво посилюючи естетичний характер останнього.

Яскраві уподібнення аскези до образотворчого мистецтва знаходимо у творах Великих каппадокійців. Так, святитель Василій Великий тих, хто наслідує оспіваних у Біблії праведників, порівнює із художниками. На його переконання, “... житія блаженних мужів, що представлені в письменах, подібно до якихось одушевлених картин життя по Богу, пропонуються нам для наслідування добрих справ”. Подвижник послуговується ними, подібно до того, як митець послуговується художніми творами: “...як живописці, коли пишуть картину з картини, часто вдивляючись в оригінал, намагаються риси його перенести до свого твору, так і той, хто возревнував про те, щоб зробитися досконалим у всіх частинах чесноти, має у будь-якому випадку вдивлятися в житія святих, ніби в рухливі і діючі якісь скульптури, і що в них добре, те через наслідування робити своїм” [13, с. 40], – зазначає Василій Великий у листі до Григорія Богослова.

Прикметно, що Григорій Богослов також удається до порівняння духовного вдосконалення із мистецькими пошуками майстрів живопису.

Розповідаючи про те, як святий Афанасій Великий наслідує життя святих, святитель Григорій уподібнює це аскетико-етичне відтворництво до процесу своєрідного художнього синтезу – поєднання найдосконаліших рис, узятих від різних їх носіїв. За Великим каппадокійцем, “позичаючи в одного ту, в іншого іншу красу, як роблять живописці, які намагаються довести зображуваний предмет до крайньої витонченості, та поєднавши все це в одній своїй душі, він [Афанасій Великий – прим. А. Ц.] з усього склав єдиний образ чесноти...” [4, с. 331]. Маючи за зразок духовні звершення святих, цей подвижник, зрештою, і сам “став зразком для своїх спадкоємців” (“Слово 21. Похвальне Афанасію Великому, архієпископу Олександрійському”) [4, с. 332], – переконаний Григорій Богослов.

Наслідування святих, безперечно, є й наслідуванням Того, Кого наслідують вони самі. Божество в естетиці аскетизму визнається Найвищим Володарем рис, що їх подвижнику належить відобразити у своїй душі. Краса Боголюдини, досконалість Її моральних якостей і поведінки, є тією “натурою”, малюнком із якої мають стати як внутрішній світ, так і вчинки людини. Невипадково Василій Великий, проповідуючи наслідування Христа, вдало порівнює приклад, що його являє собою життя Месії, з іконою – зображенням шуканих подвижником орієнтирів. “Будь-яка дія, возлюблений, і будь-яке слово Спасителя нашого Ісуса Христа є правилом благочестя та чесноти. Для того і втілювався Він, ніби на іконі зображуючи і благочестя, і чесноту, щоб кожен та кожна, дивлячись на Нього, за можливістю наслідували Первообраз (τὸ ἀρχέτυπον). Адже для того Він носить наше тіло, щоб і ми наскільки можливо наслідували Його життя” (“Подвижницькі статuti”) [14, с. 322], – наголошує святитель.

Григорій Нісський, ведучи мову про важливість наслідування Бога, цілком у дусі аскетико-естетичного вчення пояснює свою думку за допомогою звернення до царини живопису. Великий каппадокієць уподібнює людину до того, хто вчиться майстерності відтворювати дійсність у фарбах: “... якби ми

вчилися мистецтву живопису і вчитель запропонував нам на картині який-небудь прекрасно накреслений образ, то звісно кожен би (з нас) повинен був у своєму живописанні наслідувати óне прекрасне (зображення), щоб картини всіх прикрасилися за зразком краси, що знаходиться перед нами”. На переконання Григорія, кожна людина є “живописцем власного життя, а художник справи життя є свободна воля, фарби ж для відтворення образу – чесноти...”. Первообразом, Який належить наслідувати, безперечно, визнається Божество. Святитель наголошує на величезній відповідальності, що її несе особистість за належне відображення рис Творця у власній душі: “не малою є небезпека, замість наслідування першообразної краси, накреслити яке-небудь огидне та потворне обличчя, замість вигляду Владичного брудними фарбами зобразивши образ пороку. Але для зображення краси ми маємо брати, наскільки можливо, чисті фарби чеснот, змішані між собою за правилом мистецтва, так, щоби бути нам образом образу, через діяльне, наскільки можливо, наслідування – відбиваючи [рос. – отпечатлевая] першообразну красу...” (“Про досконалість, і про те, яким належить бути християнину. До Олімпія ченця”) [11, с. 245–246].

За Григорієм Нісським, належне наслідування Бога людиною має непересічне значення як для неї самої, так і для інших людей. Мімезис найвищого порядку визнається потужним засобом проповіді християнських істин та чеснот. Водночас, негідне духовно-естетичне відтворництво з очевидністю призводить до згубних наслідків. Як повчає візантійський мислитель, той, хто ще не є християнином, “яким побачить у нас життя, що ведеться, як він упевнений, за наслідуванням Богу, таким буде шанувати і наше Божество. Так що, якщо він побачить приклади всього благого, то увірує, що Божество, Яке ми шануємо, благе...”. Людина ж, яка віддана пристрастям, “своїм життям дає невірним привід засуджувати Божество, в Яке ми віруємо” [11, с. 218–219], – вказує Григорій Нісський у творі “До Армонія, про те, що означає ім’я та назва: християнин”.

Згідно з аскетико-естетичним ученням, наслідування Бога й Боголюдини повертає людське єство до його природного стану – стану досконалості, святості, благовидості, – що відповідає задуму Творця. Синергійне і, зрештою, Богодароване знайдення кожною особистістю-шукачем своєї первісної краси, в розумінні мислителів християнського Сходу, безперечно, являє собою чергову перемогу Надкраси та Наддобра.

Висновки. Таким чином, учення про наслідування як про особливу активність людського єства активно розвивається в межах релігійно-мистецтвознавчого й естетико-етичного вимірів візантійської естетики аскетизму. З одного боку, Отці Церкви інтерпретують художні звершення як наслідування (відтворництво) певних предметів дійсності. Водночас, на їхнє переконання, подібний характер має й *мистецтво мистецтв* – духовний подвиг особистості. Категорія мімезису стверджується в аскетичній проповіді уподібнення Богу, Боголюдині Христу та святим. При цьому заклик до наслідування Творця або Його достойників супроводжується порівнянням мімезису найвищого порядку із відтворництвом у царині художньої творчості, що з очевидністю посилює естетичний характер аскетичної християнського Сходу.

Список використаної літератури

1. Татаркевич В. Історія шести понять: Мистецтво. Прекрасне. Форма. Творчість. Відтворництво. Естетичне переживання / Владислав Татаркевич ; [пер. з пол. В. Корнієнка]. – К. : Юніверс, 2001. – 368 с.
2. Юхимик Ю. В. Естетико-мистецтвознавчий аналіз міметичного способу художнього творення: історична динаміка класичного мистецтва : Дис. на здобуття наук. ступеня д. філос. наук : 09.00.08 “Естетика” / Юхимик Юлія Віталіївна. – К., 2011. – 391 с.
3. Царенок А. В. Естетичний аспект візантійського аскетизму: до постановки питання / А. В. Царенок // Філософія і політологія в

- контексті сучасної культури: Науковий журнал. – 2016. – Вип. 4 (13). – С. 133–142.
4. Григорий Богослов, св. Избранные творения / Святитель Григорий Богослов. – Изд. 2-ое. – М. : Издательство Сретенского монастыря, 2010. – 400 с. – (серия “Духовная сокровищница”).
 5. Григорий Нисский, св. Творения : в 8 т. / Святитель Григорий Нисский. – М. : Типография Т. Готье, 1861 – .– Т. 5. – 1863. – 501 с.
 6. Григорий Нисский, св. Творения : в 8 т. / Святитель Григорий Нисский. – М. : Типография Т. Готье, 1861 – .– Т. 8. – 1866. – 542 с.
 7. Григорий Нисский, св. Творения : в 8 т. / Святитель Григорий Нисский. – М. : Типография Т. Готье, 1861 – .– Т. 2. – 1861. – 479 с.
 8. Бычков В. В. Малая история византийской эстетики / Виктор Васильевич Бычков. – К. : Путь к Истине, 1991. – 407 с.
 9. Джон Пантелеймон Мануссакис, архим. Бог после метафизики. Богословская эстетика / архимандрит Джон Пантелеймон Мануссакис. – К. : ДУХ І ЛІТЕРА, 2014. – 416 с.
 10. Зарин С. М. Аскетизм по православно-христианскому учению : этико-богословское исследование / Сергей Михайлович Зарин. – М. : Паломник, 1996. – 693 с.
 11. Григорий Нисский, св. Творения : в 8 т. / Святитель Григорий Нисский. – М. : Типография Т. Готье, 1861 – .– Т. 7. – 1865. – 536 с.
 12. Исаак Сирийский, преп. Слова подвижнические / Преподобный Исаак Сирийский. – М. : Лепта Книга; Симферополь : Родное Слово, 2012. – 800 с. – (Путь святости. Вып. 8).
 13. Василий Великий, св. Письма / Святитель Василий Великий. – М. : Издательство Московского Подворья Свято Троицкой Сергиевой Лавры, 2007. – 560 с.
 14. Василий Великий, св. Творения : в 2-х т. / Святитель Василий Великий. – Москва : Сибирская Благовонница, 2009. – Т. 2 : Аскетические

творения. Письма. – 1230 с. – (Полное собрание творений святых отцов Церкви и церковных писателей в русском переводе; т. 4).

References

1. Tatarkevich, V. (2001). *History of six concepts: Arts. Beautiful. Form. Creation. Imitation. Aesthetic experience*. Kyiv: Univers (In Ukr.)
2. Yuhymyk, Y. V. (2011). *Aesthetical and art studies analysis of mimetic way of artistic creation: historic dynamics of classic arts (Dissertation)*. Kyiv (In Ukr.)
3. Tsarenok, A. V. (2016). The Aesthetical Aspect of the Byzantine Asceticism: a general survey. *Filosofija i politologija v kontekste suchasnoji kultury (Philosophy and politology in the context of modern culture)*, 4 (13), 133–142.
4. Grigoriy, Bogoslov, st. (2010). *The Selected Works*. Moskwa: Izd-vo Sretenskogo Monastyria (In Russ.)
5. Grigoriy, Nisskiy, st. (1863). *Works in 8 volumes*. Moskwa: Tipografia T. Gotie, 5 (In Russ.)
6. Grigoriy, Nisskiy, st. (1866). *Works in 8 volumes*. Moskwa: Tipografia T. Gotie, 8 (In Russ.)
7. Grigoriy, Nisskiy, st. (1861). *Works in 8 volumes*. Moskwa: Tipografia T. Gotie, 2 (In Russ.)
8. Bychkov, V. (1991). *Little History of the Byzantine Aesthetics*. Kyiv: Put' k Istine (In Russ.)
9. John Panteleimon Manussakis (Archimandrite) (2014). *God after Methaphysics. The Theological Aesthetics*. Kyiv, DUH I LITERA (In Russ.)
10. Zarin, S. (1996). *Asceticism according to the Orthodox Doctrine: the Ethical and Theological Study*. Moskwa : Palomnik.

11. Grigoriy, Nisskiy, st. (1865). *Works in 8 volumes*. Moskwa: Tipografia T. Gotie, 7 (In Russ.)
12. Isaac Sirin, st. (2012). *Ascetic words*. Moskwa: Lepta Kniga; Simferopol': Rodnoje Slovo (In Russ.)
13. Vasiliy, the Great, st. (2007). *Letters*. Moskwa: Izd-vo Moskovskogo Podvor'ja Sviato Troitskoj Sergievoj Lavry (In Russ.)
14. Vasiliy, the Great, st. (2009). *Works*. Vol. 2. Moskwa: Sibirskaya Blagozvonitsa (In Russ.)

TSARENOK Andrey Victorovich,

Candidate of Sciences (Philosophy),

Associate Professor at the Department of Philosophy and Culturology

of Chernihiv Shevchenko National Pedagogical University

e-mail: kafedra-philosophy@yandex.ru

CATEGORY OF MIMESIS

IN ASCETIC AND AESTHETICAL DISCOURSE OF BYZANTIUM

Abstract. *Introduction. Thorough exploring of Byzantine aesthetics of the asceticism should be connected with exploring of its important categories (such categories as First Beauty, synergy, catharsis, etc.) Mimesis (imitation) represents one of the most remarkable concepts, which scientists find in ascetic and aesthetical discourse. Purpose. The aim of this article is to make a general survey of Byzantine ascetic and aesthetical theory of human mimetic (imitative) activity. Methods. Using the scientific methods of generalization, systematization, hermeneutical analysis of cultural traditions, the author tries to point out the peculiarities of Orthodox ascetic and aesthetical doctrine of imitation. Results. Having analysed the corresponding*

statements of such famous Byzantine ascetics as sts. Vasilii, the Great, Grigoriy, the Theologian, Grigoriy, bishop of Niss, and Isaak Sirin, the author points out that doctrine of mimesis exists in two dimensions (aspects) of aesthetics of the asceticism – 1) in the dimension of theological interpretation of arts and 2) in the aesthetical and ethical dimension, which is connected with understanding of the human being beauty. On the one hand, the theologians of Byzantium develop the mimetic conception of arts, on the other, – they preach the necessity of mystical mimesis – the imitation of God, of God and Man Jesus Christ and of saints. Originality. Pointing out some remarkable features of mentioned preaching, A. Tsarenok underlines the reality of strong aesthetical character of Christian East ascetic doctrine. Conclusion. Category of mimesis should be regarded as an important concept of Byzantine aesthetics of the asceticism. First of all, Christian ascetics, like philosophers of ancient world, consider arts as imitation of different objects of reality. Moreover, according to Orthodox theologians, ascetic way as the highest art represents the imitation of God. Due to this mystical mimesis a person renews true and natural beauty of his or her inner world and fulfils purpose of his or her existence.

Key words: *Byzantine aesthetics of the asceticism, mimesis, arts, asceticism, imitation of God.*